

Beter zaad helpt Myanmar vooruit

Boeren in Myanmar kunnen moeilijk aan goed zaaizaad komen. Wageningse wetenschappers werken met de overheid, boeren, bedrijven en ngo's aan verbetering daarvan. Dat heeft al geleid tot minder bureaucratie, investeringen en een handige app. 'Ik kan nu een kleine rijstdorser kopen en mijn kinderen naar school sturen.'

TEKST ALEXANDRA BRANDERHORST FOTO YE AUNG THU / AFP/ ANP

Steeds meer boeren in Myanmar hebben toegang tot smartphones en computers', vertelt Abishkar Subedi van het Wageningen Centre for Development Innovation. 'Daarom hebben we de gratis app *Quality Seeds* ontwikkeld. Daarmee kunnen ze 'manden' zaden kopen; een mand is een standaardmaat in Myanmar.' Subedi leidt het project *Integrated Seed Sector Development (ISSD) Myanmar*. Daarin werken Wageningse wetenschappers met de Myanmarese overheid, landbouworganisaties, boeren, nationale en internationale zaadbedrijven en ngo's aan de verbetering van de zaadsector. Op zijn smartphone opent hij de Engelstalige demoversie van de app, die vorig jaar in Hongkong een *certificate of merit* won bij de

Boeren zaaien het land in, Magway, juli 2019

Asia Smart App Award. De app is spraakgestuurd in het Birmaans, zodat ongeletterde boeren ermee uit de voeten kunnen. Op het startscherm staan afbeeldingen van rijst, sesam, pinda's en peulvruchten als kikkererwten, *pigeon peas*, *black grams* en *green grams*. Gebruikers kunnen een gewasvariëteit en teeltseizoen kiezen, waarna de app de dichtstbijzijnde zaadproducenten toont en hoeveel manden die op voorraad hebben. De boer kan vervolgens meteen bellen om te reserveren.

'Verspreid over Myanmar zijn er zo'n 15 duizend kleine zaadproducenten die ook boer zijn, naast nog wat grotere binnenlandse zaadbedrijven', vertelt Subedi. Soms moeten boeren ver reizen voor goed zaaizaad, met het risico dat het verkocht is wanneer ze bij

de producent aankomen. De app ondervangt dat probleem.

Illustratief voor het belang van goed zaad is het verhaal van boer U Aung Myo Thant uit Centraal-Myanmar, door ISSD Myanmar vastgelegd op film. Hij verbouwt rijst, kikkererwten en *green grams*, maar ziet zich gedwongen lokale variëteiten te verbouwen uit zaad van vorige oogsten. 'Dat ontkiemt slecht, geeft niet-uniforme zaailingen en lage opbrengsten. Daardoor krijgen we geen goede prijs voor ons product en zitten we als gezin in de financiële moeilijkheden', vertelt hij.

Met de app heeft hij beter toegang tot goed zaaizaad. Ook voor zaadproducenten is de app een uitkomst. Subedi: 'Producenten hebben door de overheid geregistreerd >

**'Lokaal zaad
ontkiemt slecht
en geeft lage
opbrengsten'**

FOTO'S ABISHKAR SUBEDI

ISSD MYANMAR WERKT AAN VOEDSELZEKERHEID

Wageningen leidt sinds 2017 het project ISSD Myanmar, dat werkt aan de verbetering van de zaaigoedsector in Myanmar. Het programma wordt gefinancierd door het Directoraat-generaal Internationale Samenwerking (DGIS). 'We werken aan de beschikbaarheid van kwaliteitszaad van gevarieerde en voedzame gewassoorten. Dat geeft grotere en stabilere opbrengsten en daardoor groeit de voedselzekerheid, eten mensen gevarieerder en voedzamer en verdienen de boeren meer', aldus project-leider Abishkar Subedi van het Wageningen Centre for Development Innovation (WCDI).

Het WCDI stuurt sinds 2010 ook ISSD Afrika aan, waarin experts samen met lokale boeren, bedrijven, ngo's, overheden en onderzoeksinstituten werken aan de verbetering van de zaaigoedsector in twaalf landen beneden de Sahara.

zaaizaad nodig als uitgangsmateriaal, om zelf gecertificeerd zaaizaad te kunnen produceren. Vroeger duurde het zes maanden voor de overheid uitsluitel gaf over de leverbaarheid van het bestelde zaad. Nu weten de producenten dat met de app binnen een maand.'

Myanmar, dat in 2011 democratisch werd, is ruim dertig jaar afgesloten geweest van de buitenwereld vanwege een militair regime. Die geschiedenis heeft zijn weerslag op de agrarische sector. Er is weinig kennis over bijvoorbeeld kunstmest of eenvoudige technieken om opbrengsten te vergroten. 'Er zijn nog wat ouderen die in het buitenland zijn opgeleid, maar daarna ging het land op slot. Het is heel belangrijk om nu op allerlei niveaus jonge mensen op te leiden', legt Subedi uit. Voor de kleine zaadproducenten

organiseert ISSD Myanmar trainingen over bedrijfsmanagement en demonstraties om kennis te maken met nieuwe rassen en goed zaaizaad. Daarnaast heeft de sector vooral behoefte aan landbouwvoorlichters en aan adviseurs voor productkwaliteit en marketing. Een onderwijsproject draagt daaraan bij (zie kader).

ZIEKTEN EN PLAGEN

Naast een gebrek aan kennis hebben de boeren en zaadproducenten steeds meer last van het veranderende klimaat. 'Centraal-Myanmar kent vaker langere droogteperiodes. De delta in het westen, waar veel rijstbouw plaatsvindt, overstroomt juist vaker door meer en heviger regenval. In één gebied is onlangs de hele oogst *green grams* weggespoeld. In de lager gelegen kuststre-

ken treedt verzilting op. De veranderingen in temperatuur en weersomstandigheden leiden ook tot ziekten en insectenplagen', schetst Subedi.

De boeren hebben daarom zaden nodig van veerkrachtige variëteiten van bijvoorbeeld sesam, peulvruchten en rijst, die beter tegen droogte, vocht of zout water kunnen, of ziekteresistent zijn. Om daarvoor te zorgen moet de hele keten voor zaaizaad worden geprofessionaliseerd, van veredeling tot zaadproductie en -handel.

Het project werkt daarvoor nauw samen met het Myanmarse ministerie van Landbouw. Elk half jaar overleggen overheden, bedrijven en ngo's om te kijken wat er beter kan. Als gevolg van deze discussies zijn de wet- en regelgeving aangepast en zijn bureaucratische en tijdrovende procedures, zoals de

vergunningverlening voor zaadproducenten, versoepeld en versneld. Bovendien kunnen buitenlandse zaadbedrijven er nu makkelijker zaken doen. Ook het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken en de Nederlandse ambassade in Yangon stimuleren de handelsactiviteiten, onder meer door ISSD Myanmar financieel te ondersteunen. ‘Voorheen was het een crime om aan informatie over alle benodigde vergunningen te komen. Bedrijven moesten aanvragen indienen bij drie verschillende departementen’, verduidelijkt Subedi. Tegenwoordig maakt een in 2018 gelanceerde Engelstalige website de procedures voor vergunningen voor invoer, productie en verkoop van zaaizaad inzichtelijk. Via deze website, de Myanmar Seed Portal, kunnen bedrijven bovendien hun aanvragen indienen bij één loket. Achter de schermen worden die afgehandeld door speciaal opgeleide medewerkers.

SEED VALLEY

Internationale bedrijven, zoals Rijk-Zwaan en East-West Seed, verkopen in Myanmar zaaigoed van gewasvariëteiten uit andere Zuidoost-Aziatische landen, vertelt Subedi. ‘Daarnaast wil Myanmar zelf lokaal zaad produceren voor rijst, peulvruchten, oliehoudende zaden, mais en groenten, en zo meer werkgelegenheid creëren. Het land stelt daarvoor 800 hectare grond in Centraal-Myanmar beschikbaar aan zowel binnenlandse als internationale bedrijven.’ In deze Myanmar Seed Valley zal ook ruimte zijn voor opslag, verwerking, verpakking en training. Met belastingvrijstellingen wil de overheid buitenlandse investeerders en bedrijven aantrekken. De overheid heeft ook plannen voor de kleine zaadproducenten. Die moeten gaan samenwerken in zaaizaadcoöperaties. ‘Gezamenlijk is het makkelijker om training te organiseren en leningen te krijgen’, licht Subedi toe. ISSD Myanmar heeft pilots uitgevoerd met de oprichting van lokale coöperaties van zaadleveranciers. De kleine bedrijven die meededen, beschikten over

BETER AGRARISCH ONDERWIJS

Een van de uitdagingen bij het verbeteren van de zaaigoedsector in Myanmar is het gebrek aan kennis en goed opgeleide mensen. Wageningen is daarom betrokken bij de verbetering van het landbouwonderwijs. Afgestudeerden van de vijftien regionale landbouwhogescholen beschikken na hun driejarige opleiding namelijk niet over de kennis waar de agrarische sector om vraagt, vertelt projectleider Herman Snel van het Wageningen Centre for Development Innovation. ‘We brengen de behoeften van de arbeidsmarkt in kaart en helpen met het organiseren van regionale adviesraden waarin onderwijsinstellingen, landbouworganisaties, bedrijven en overheden overleggen. Ook adviseren we de overheid en stimuleren we de samenwerking tussen ministeries en de publieke en private sector om te zorgen voor meer ondersteuning voor het landbouwonderwijs.’ Aeres Groep uit Wageningen trekt het onderwijsproject; Nuffic financiert het programma.

‘Het land stelt 800 hectare grond beschikbaar aan bedrijven’

meer zaad om te verhandelen en zagen hun omzet stijgen. Om de effecten hiervan voor de boeren te meten, heeft het ISSD-team 1300 boeren geïnterviewd. ‘In totaal konden zo’n 62 duizend boeren direct profiteren van beter zaaizaad’, aldus Subedi. Waaronder boerin Ma Thein Nu uit Chaung Oo. Ze verbouwt rijst, kikkererwten en *green grams*. Het zaad dat ze heeft gekregen, ontkiemt goed en zorgt voor een hoge opbrengst, vertelt ze. ‘Onze inkomsten zijn gestegen. Ik kan nu een kleine rijstdorser kopen, mijn kinderen naar school sturen en ons huis renoveren.’ ‘We bewegen in de goede richting’, constateert Subedi. De projectleider verwacht dat de zaadsector in Myanmar over vijf tot tien jaar concurrerend is in Zuidoost-Azië. ‘De cultuur in Myanmar is hiërarchisch

georiënteerd. Het voordeel daarvan is dat als de baas iets besluit, het ook gebeurt.’ Myanmar is het armste land van Zuidoost-Azië en de overheid is erop gebrand dat te veranderen. ‘Wanneer ze zien hoe goed de agrarische sector in Vietnam en de Filipijnen het doet, denken ze: dat willen wij ook bereiken.’ ■

www.wur.eu/issd-myanmar

WCDI

In mei organiseert het WCDI in Wageningen weer de cursus Integrated Seed Sector Development. Meer informatie op www.wur.nl/wcdi